

Handläggare: Björn Köhlmark
Region Innerstad
Markbyrå
Tel: 508 263 48
bjorn.kohlmark@gfk.stockholm.se

2002-03-11

Till
Gatu- och fastighetsnämnden

Riktlinjer för användningen av Kaknäs skjutbana och område däromkring. Återremiss.

FÖRSLAG TILL BESLUT

1. Gatu- och fastighetsnämnden godkänner i utlåtandet redovisat förslag till riktlinjer för användningen av Kaknäs skjutbana och område däromkring.

Olle Zetterberg

Göran Gahm

Anders Berglund

SAMMANFATTNING

För att klarlägga förutsättningarna för planering och framtida användning av den nedlagda Kaknäs skjutbana och omgivande område har gatu- och fastighetskontoret de senaste åren bedrivit ett utredningsarbete. Under arbetets gång har samarbete och samråd skett med berörda förvaltningar och intresseorganisationer samt länsstyrelsen.

Kontoret föreslår att en fuktäng återskapas inom det f d skjutbaneområdet. Naturtypen, som normalt är utan öppna vattenspeglar och kan beträdas, gynnar den biologiska mångfalden. Vidare föreslås att nätet av promenadvägar och ridvägar förbättras och att utrymmet för rasthagar för hästar ut-

---

\\web01\inetpub\gfk.yourvoice.se\work\2002-03-19\Tjut\20.doc

Bilaga 1: Planeringsförutsättningar

Bilaga 2: Karta, förslag

Bilaga 3. Karta, befintliga förhållanden

Bilaga 4. Karta, historik

Bilaga 5. Tidigare utredning m m

Bilaga 6. Sammanfattning

ökas. Fanjunkarbostället föreslås bli upprustat och erhålla en publik användning i kombination med bostad.

Anläggande av fuktäng, vägar m m uppskattas kosta ca 5,5 Mkr. Upprustning av Fanjunkarbostället skall i första hand bekostas av blivande nyttjanderättshavare/operatörer.

UTLÅTANDE

Bakgrund

Skytteverksamheten vid Kaknäs skjutbana upphörde vid årsskiftet 1998/99.

För att klarlägga förutsättningarna för planering och framtida användning av skjutbanan och ett större område däromkring har gatu- och fastighetskontoret bedrivit ett utredningsarbete för att skapa underlag för kommande beslut och åtgärder.

Vidare har kontoret för nämnden redovisat ett tjänsteutlåtande daterat den 26 april 2000. I utlåtandet redogörs för resultatet av en utredning – Programförslag december 2000 – utförd av Stockholm Konsult Samhällsbyggnad. I ärendet till gatu- och fastighetsnämnden förelåg även promemoria den 16 maj 2000. I denna föreslogs att nämnden – med hänsyn till påbörjad remissomgång – skulle besluta att ärendet återremitterades eller utgick. Gatu- och fastighetsnämnden beslutade den 23 maj 2000 att återremittera ärendet.

Gatu- och fastighetskontoret har i tjänsteutlåtande den 9 oktober 2001 redovisat gjorda utredningar och samråd och föreslagit användning av området. Nämnden beslutade ånyo att återremittera ärendet samt att därutöver anföra följande:

”Nämnden vill att de ytor som friställts genom nedläggningen av skjutbanan skall vara tillgängliga. Golfbanor, stora fuktängar och hästhagar riskerar att minska tillgängligheten. Därför får kontoret i uppdrag att göra om förslaget”.

Vissa viktiga förutsättningar för planering och användning av Kaknäsområdet har beskrivits i bilagda anteckning (2000-10-05), bilaga 1.

Läget för Kaknäs skjutbana och omkringliggande område framgår av nedanstående karta.

Försvarets friställning av skjutbanan

Försvaret disponerar fortfarande det f d skjutbaneområdet och svarar för att området friställs. När detta utförts återlämnas området till staden. Gatu- och fastighetskontoret har i skrivelser till försvaret, senast den 19 oktober 1999, klargjort stadens syn på friställningen vad avser rivning av byggnader, borttagande av vallar och andra anläggningar och handhavande av vegetation.

Friställningen av området har av försvaret successivt skjutits på framtiden. Det främsta skälet härtill har angetts vara att medel inte anslagits till arbetena. Försvaret har under hand meddelat att inriktningen är att friställningen skall ske under år 2002 då avsikten är att Stockholmsområdet skall prioriteras. Kaknäsområdet är ett område av flera som skall åtgärdas. Medel uppges finnas för aktuella insatser år 2002. Därutöver krävs tillstånd för verksamheten enligt miljöbalken. Ärendet ligger hos regeringen för avgörande.

Av försvaret genomförd markundersökning visar att sanering från bly m m i huvudsak kan inskränkas till ett ytskikt på kanske 5-6 dm på de tre skjutvallarna – kulfångsvallarna. En mera intensiv användning med exempelvis lekplatser eller odling vid fanjunkarbostället vid skjutbanans östra del kan dock kräva noggrannare sanering där.

Byggnaderna inom området har rivits med undantag av det s k Fanjunkarbostället och en mindre byggnad.

När staden fattat beslut om riktlinjer för Kaknäsområdets användning kan kontoret till försvaret meddela stadens slutliga krav och önskemål beträffande friställningen.

Tidigare utredning, samråd, intresseanmälningar

Gatu- och fastighetskontoret har anlitat dåvarande AB Stockholm Konsult Samhällsbyggnad för utrednings- och planeringsarbete avseende Kaknäs skjutbana med omgivning. Arbetet resulterade i ett programförslag daterat december 1999, vilket redovisas i bilaga 5.

Kontorets arbete beträffande Kaknäsområdet har skett i samarbete med stadsbyggnadskontoret, Östermalms stadsdelsförvaltning, idrottsförvaltningen och stadsmuseet. Vidare har samråd förevarit med Kungliga Djurgårdens Förvaltning, Djurgårdens Hembygdsförening och Ekoparksfonden WWF/Förbundet för Ekoparken. Ovan nämnt programförslag har sänts på remiss till bland annat angivna förvaltningar och intresseorganisationer. Samrådet redovisas i bilaga 5.

Ett stort antal intresseanmälningar har under lång tid inkommit till kontoret med önskemål om nyttjanderätt alternativt äganderätt till mark och byggnader för olika verksamheter med en klar majoritet för anläggningar för golf. Ett stort intresse har även visats den husgrupp som utgör det s k Fanjunkarbostället som man önskar nyttja som bostad, i vissa fall i kombination med verksamhet av något slag. Intresseanmälningarna redovisas ytterligare i bilaga 5.

Utredning och förslag från J & W

Utredningen

Historiskt utgjordes den största delen av Kaknäsälten av våtmark, det s k Kaknäsälten, som dock under 1800-talet successivt dikats ut och så gott som helt torrlagts.

J & W:s uppdrag från gatu- och fastighetskontoret har bestått i att göra en hydrologisk utredning för att klarlägga förutsättningarna för en fuktmark inom området. Därutöver har en genomgång av historiska fakta och äldre kartor gjorts som underlag för utredningen. Vidare har klarlagts ett sammanhängande nät av promenad- och ridvägar. Till grund för J & W:s arbete har även legat tidigare utredning av AB Stockholm Konsult och resultatet av det samråd som förevarit. På bifogad karta, bilaga 4, visas delar av områdets historik.

Utredningen, som skett i samråd med kontoret, visar att det är möjligt att återskapa en del av det gamla Kaknäsälten.

J & W:s arbete har redovisats i utredning och förslag daterat 2001-05-25, reviderat 2001-06-30. En sammanfattning av utredningen återfinns i bilaga 6.

Förslaget

Med utredningen som grund och med gatu- och fastighetsnämndens beslut den 6 november 2001 som förutsättning har J & W och gatu- och fastighetskontoret utarbetat förslag till användning av Kaknäsområdet. Förslaget redovisas på bifogade karta, bilaga 2.

Syftet med förslaget är att landskapets grundkaraktär med öppna, flacka ängar bibehålls. Området innehåller förutom torra marker även några naturliga svackor där vatten idag tidvis samlas, främst under vår och höst. Dessa områden behålls. Inom en del av dessa föreslås att en fuktäng återskapas. I övrigt är avsikten att genom förbättringar göra området attraktivare och locka till besök.

Fuktäng

Något väster om den befintliga stora kulfångsvallen och norr om Fanjunkarbostället ligger idag en låglänt yta som utgör den lägsta delen inom Kaknäsområdet. Ytan, som är ohävdad, bevuxen med högörtvegetation och delvis har karaktär av fuktäng, är relativt svårtillgänglig även under torrperioder.

Genom en fördämning i befintligt dike och en måttfull sänkning av marknivån åstadkommes en mindre fuktäng med en areal om ca 2.300 m². Sänkningen av den befintliga marknivån skapar möjlighet för tillrinnande ytvatten att inte omgående rinna bort eller avdunsta. Erforderlig schaktmängd har uppskattats till ca 900 m³. Medelst en ytterligare fördämning nedströms i det befintliga diket kan detta bli vattenförande under längre perioder. Genom dessa åtgärder skapas möjligheter till ett mer intressant växt- och djurliv än idag.

Rasthagar

Den inom Kaknäsområdet belägna ridskolan har behov av ökat utrymme för rasthagar. En ytterligare hage har därför föreslagits.

Vägar

På bilaga 2 har markerats promenadvägar och ridvägar, vilka så gott som helt hålls åtskilda. Vissa nya vägar föreslås för att åstadkomma mer sammanhängande stråk. Förslagen till nya vägar bygger delvis på historiskt kartmateriel.

Korsningen Djurgårdsvägen-Kaknäsvägen-Hunduddsvägen är otydlig och svåröverblickbar. Utredningen föreslår att Hunduddsvägen ansluter till Djurgårdsvägen genom en ny vägdragning om ca 100 meter. Härigenom kommer biltrafiken på Hunduddsvägen helt att löpa söder om det öppna

Kaknäsområdet. Den nedlagda delen av Hunduddsvägen, ca 250 meter, kan efter borttagning av asfalten och iordningställande istället ingå i nätet av promenad- och ridvägar. Dessutom försvinner den ovan beskrivna ej önskvärda trevägskorsningen.

Rekreation och aktiviteter

En utflyktsplats föreslås i anslutning till en vacker björkdunge omgiven av ängar för t ex brännboll och andra lekar. Platsen ligger invid den minsta kulfångsvallen, som föreslås bli bevarad. Natur- och kulturstigar kan utgå härifrån.

Utöver kulfångsvallen föreslås kvarstående skyddsskärm och skjutbord att bli bevarade för att påminna om den nu avslutade epoken. En informationstavla kan ge ytterligare upplysningar om denna tid.

De nuvarande bollplanerna invid Kaknäsaven behålls.

Vallar

Förslaget från J & W förutsätter att befintliga vallar, som tillkommit under skjutbanetiden, med smärre undantag bortföres.

Av de tre kulfångsvallarna sparas som nämnts den minsta som minne av militärtiden tillsammans med en betongskärm och ett skjutbord.

Längs norra sidan av den f d större skjutbanan löper en skyddsvall som med sin södervända sluttning har ett gynnsamt klimat för kräldjur. Den östra delen av denna vall föreslås bli sparad.

Kontorets synpunkter/förslag

1. Allmänt

Kaknäsområdet ligger inom Nationalstadsparken med de föreskrifter för områdets nyttjande som framgår av bilaga 1. I princip får obebyggd mark inte tas i anspråk för nya byggnader eller anläggningar och intrång inte ske i parklandskap eller naturmiljö. I bilaga 1 har även beskrivits det av kommunfullmäktige beslutade programmet för planering av området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården. Detta innebär bland annat att området är ämnat för friluftsliv och rekreation som inte får skada dess natur- och kulturvärden.

2. Kommentarer till förslaget

Kontorets förslag till användning framgår av bilaga 2. På kartan har markrats användningsområden och vägar.

Tillgänglighet

En jämförelse har gjorts mellan tillgängligheten till Kaknäsområdet idag och om förslaget genomförs. Det öppna området från Kaknästornet till och med den f d upplagsplatsen öster om stora kulfångsvallen inklusive de befintliga bollplanerna innehåller ca 156.600 m². Idag är drygt 84.000 m² eller ca 55 % av området avstängt eller svårtillgängligt. Orsaken härtill är befintliga hästhagar, bollplaner, fuktområden med högt gräs samt diverse vallar. Befintliga förhållanden redovisas på bifogade karta, bilaga 3.

Genomförs förslaget kommer ca 42.800 m² eller 27 % av den totala arean att vara avstängd eller svårtillgänglig (rasthagar, bollplaner, fuktäng). Härav utgör fuktängen ca 2.300 m² eller ca 1,5 % av den totala arean.

Det kan alltså konstateras att tillgängligheten till området ökar betydligt, främst beroende på att kulfångsvallar och andra vallar och jordhagar försvinner.

Fuktäng

Naturtypen, som knyter an till förhållandena före skjutbanetiden, gynnar den biologiska mångfalden och bidrar till att ge ett öppet landskap. Förutsättningar skapas för en naturmiljö som det råder stor brist på i Stockholm och som innehåller ängsblommor och fuktälskande växter som gynnar t ex fjärilar och ger en rik insektsproduktion till fromma för fågellivet. Området hävdas med slätter.

Rasthagar

Den inom Kaknäsområdet belägna ridskolan har behov av ytterligare rasthagar. Ridsporten utövas till mycket stor del av flickor. Det kan nämnas att medlemmarna i Djurgårdens Ryttarklubb/Ridskola till ca 90 % utgörs av flickor/kvinnor. För att stötta flickors möjligheter till sportutövning anser kontoret att ridsporten bör stödjas genom att fler rasthagar anordnas.

Utflyktsplats

Utflyktsplatsen ligger relativt centralt i området med närhet till fuktäng med växter och djur och med utblick över fälten med hästar. Stora ytor finns för lekar m m. I anslutning till platsen har sparats en byggnad som skulle kunna tjäna som raststuga. Byggnaden kräver dock en omfattande upprustning. Alternativt skulle utrymme inom Fanjunkarbostället kunna nyttjas för ändamålet.

Evenemangsplats m m

Det öppna området norr om Kaknäsvägen vid Kaknästornet har av staden vid några tillfällen upplåtits till cirkusliknande teaterverksamhet. Brist råder på platser för evenemang. Kontoret anser att tillfälliga upplåtelse för evenemang av mindre omfattning kan ske på aktuell plats. En förutsättning är dock att marken i vederbörlig omfattning återställs efter varje upplåtelse.

Med aktuella evenemang avses i första hand inte cirkus. För detta ändamål har iordningställts en plats på Ladugårdsgärdet i närheten av Borgenområdet.

Den befintliga äventyrslekplatsen vid evenemangsplatsen föreslås behållas. Kritik har framförts mot lokaliseringen och att platsen inte är tilltalande ordnad. Kontoret uppmärksammar detta förhållande.

Bollplaner

Den nuvarande körvägen från Hunduddsvägen till materielupplaget vid befintliga bollplaner upphör. Omlokalisering av upplaget liksom ny angöring från Kaknäsvägen skall studeras.

Fanjunkarbostället

Fanjunkarbostället består av en grupp hus innehållande f d bostad och förrådsbyggnader. Husen är förfallna och saknar alla bekvämligheter.

Kontoret föreslår att husen får en publik användning i kombination med visst bostadsnyttjande. Husgruppen skall utgöra en stödjepunkt för aktiviteter i området och bidra till att göra Kaknäsområdet lockande för allmänheten.

Förslag till användning kan vara

- kafé
- galleri/utställningsverksamhet
- lokal där områdets historia och naturtyper m m beskrivs, kanske i kombination med exkursionsverksamhet/naturskola för barn och ungdomar; tänkbar användning av lokalen kan också vara som replipunkt för utflyktsgrupper.

Då Fanjunkarboställets läge kan inbjuda till åverkan och förstörelse anser kontoret att det vore en fördel med en bostad inom husgruppen för att uppnå i princip en ständig bemanning. Bostadsupplåtelsen skulle kunna kombineras med ovan nämnda verksamheter. En ytterligare fördel vore om boendet kunde förenas med en tillsynsfunktion för den del av Kaknäsområdet som ligger öster om hästhagarna.

3. Ekonomi

Kostnaden för att genomföra i förslaget angiven fuktäng och markerade vägar m m uppskattas till ca 5,5 Mkr. Kontoret avser att inrymma kostnaden i kommande förslag till treårsprogram.

Iståndsättning av Fanjunkarbostället anser kontoret i första hand skall bekostas av blivande nyttjanderättshavare/operatörer. Kontoret har i detta skede inte bedömt dessa kostnader.

4. Slutkommentar

Kaknäsområdet är idag ett relativt övergivet område och inte särskilt väl besökt med undantag av verksamheten vid ridskolan, den fotbollsträning som bedrivs på bollplanerna och tidigare tidvis genom teaterprojektet vid Kaknästornet. Till viss del förekommer hästbete i anslutning till ridskolan.

Om kontorets förslag genomförs skapas ökade möjligheter för allmänheten att finna något som intresserar i området och som kan locka till ett besök. Till följd av de föreslagna åtgärderna inklusive översynen av promenad- och ridvägar förbättras tillgängligheten till hela området avsevärt.

Kontoret anser att förslaget stämmer överens med intentionerna för Nationalstadsparkens nyttjande och principerna i programmet för planering av området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården och även med vad gatu- och fastighetsnämnden särskilt anförde i samband med beslutet om återremiss den 6 november 2001.

Förslaget skall ses som riktlinjer för användningen av Kaknäsområdet. Det fortsatta arbetet med iståndsättning av området skall ske i huvudsaklig överensstämmelse med riktlinjerna.

Kontoret föreslår att gatu- och fastighetsnämnden godkänner riktlinjerna för användningen av Kaknäsområdet som de presenterats i detta utlåtande.

SLUT